

Ongeveer de helft van het Nederlandse bosareaal is in handen van particuliere eigenaren. Dat kunnen natuurlijke personen zijn maar ook Natuurschoonwet BV's, stichtingen en verenigingen. Als we Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen buiten beschouwing laten, is het particuliere aandeel een derde. Alleen al om die reden is het terecht dat de particuliere boscigenaar de nodige aandacht krijgt in de onlangs uitgekomen Nationale Bossenstrategie. Particuliere boscigenaren zijn er in alle soorten en maten. Sommigen doen het liefste niets in hun bos, anderen zijn juist heel actief en de rest zit daar ergens tussen in. Wel is duidelijk dat het merendeel van het particuliere bos is aangemerkt als multifunctioneel. Er zijn particulieren met natuurbos, maar dat aandeel is veel kleiner dan bij de andere eigenaars categorieën.

> Flink ambities

De Bossenstrategie benadrukt, in vervolg op het Klimaatakkoord, het vermogen van bos om CO₂ vast te leggen. Het gebruik van meer hout in de bouw legt vervolgens de CO₂ voor een lange periode vast en vervangt het gebruik van andere bouwmaterialen die juist veel CO₂-uitstoot veroorzaken. Dat vormt naast klimaatadaptatie een extra argument om de vitaliteit en daarmee de bijgroei van het bestaande bos te versterken. Ook het plan om het bosareaal met 10% te laten groeien draagt bij aan deze ambitie. Veel particuliere eigenaren zullen graag meewerken aan het gezonder maken van het bestaande bos. Bosbeheer is -economische gezien- echter een marginale zaak dus dit kan alleen met steun van de overheid. Dat is terecht want de boscigenaar levert naast de CO₂-vastlegging nog vele andere maatschappelijke diensten.

Revitalisering van bestaand bos

In de afgelopen decennia is het bos gemiddeld ouder en diverser geworden. De biodiversiteit van het bos neemt langzaam toe, terwijl deze elders juist afneemt. Particuliere boscigenaren zien in dat de vlaktegewijze aanpak met monocultures in een veranderend klimaat grote nadelen heeft. Ook groeit het besef dat een gezonde bosbodem veel waard is en dat daarom grote kaalslagen zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Het ideaal is een gemengd bos met voldoende natuurlijke

Bossenstrategie en de particuliere boscigenaar

Foto's Karel van Puijtenbroek

verjonging waar regelmatig geogst kan worden middels dunning. Bosbeheer is echter iets van de lange termijn en dat leidt er toe dat we nog veel te maken hebben gelijkjarige en gelijksoortige opstanden aangelegd in de periode na de Tweede Wereldoorlog. Monoculturen van es, fijnspar en Japanse lariks sterven de laatste jaren in hoog tempo af. Oudere opstanden met grove den of eik zijn vaak "uitgeleefd" met onvoldoende verjonging. Kortom, een kwaliteitsimpuls is hard nodig om deze bossen weer vitaal te maken. Welke maatregelen nodig zijn, zal van geval tot geval verschillen. Het zijn investeringen die efficiënt zijn om de CO₂-opname te vergroten maar die niet betaald kunnen worden uit de normale exploitatie van het bos.

SKNL

Het is daarom een goed idee om de regeling Kwaliteitsimpuls natuur en landschap (SKNL) uit te breiden met een pakket *revitalisering multifunctioneel bos*. Helaas voorziet de "beleidsagenda" bij de Bossenstrategie alleen in middelen voor de revitalisering van het beheertype natuurbos en niet van het multifunctionele bos. Daarmee doet men geen recht aan de brede maatschappelijke betekenis van juist het multifunctionele bos. Een systeem met CO₂-certificaten zou ook een oplossing kunnen bieden maar ook dat vereist een incentive van de overheid.

Nog kleinere kapvlaktes

Een ander opvallend punt in de Bossenstrategie is het verder verkleinen van de maximale omvang van kapvlaktes. Die mogen niet groter zijn dan 0,5 ha terwijl dat tot nu toe 2 ha was. Gevoed door een enkele geradicaliseerde bosbouwer, denken sommige provincies zelfs aan een nog verdere beperking. Dit raakt direct aan de beheervrijheid van de boscigenaar. Voorstanders van deze vergaande inperking gaan er kennelijk vanuit dat onze bossen al in een stadium zijn waarbij we met alleen dunnen een duurzaam bos in stand kunnen houden. Zelfs bij het Kroondomein valt dat te betwijfelen.

Faunabeheer

Terecht vraagt de Bossenstrategie aandacht voor het faunabeheer. Met de huidige stand van het grofwild is natuurlijke verjonging, zeker van loofhout, op veel plaatsen een illusie. Overigens heeft bosbegrazing door runderen hetzelfde desastreuze effect op bosverjonging. Het beheer van grofwild is gedelegeerd aan de provincies die ontheffingen kunnen verlenen aan jagers voor afschot van grofwild zoals het ree. Zo heeft de Provincie Overijssel in haar faunabeheerplan bepaald dat beheer van reewild (lees: afschot) alleen tot doel kan hebben het voorkomen van aanrijdingen en onnodig lijden van dieren. Met geen woord wordt gerept over de negatieve invloed van reewild op bosverjonging. Als we echt onze

bossen willen revitaliseren, zullen we de verantwoordelijkheid voor het grofwildbeheer vooral bij de terreinbeheerder moeten leggen. Dat kan heel eenvoudig door bijvoorbeeld het ree weer op de wildlijst te zetten. Dat helpt ook flink tegen de juridisering van het faunabeheer.

Bosuitbreiding

De Bossenstrategie zet niet alleen in op een beter bos maar ook op meer bos. Uit een enquête blijkt dat vele particuliere eigenaren daar graag aan mee willen werken door landbouwgrond of natuurterrein met korte vegetatie te beplanten. Er zal dan wel een oplossing moeten komen voor het waardevol verlies en de kosten van aanplant en verzorging. Eigenaren moeten daar ook zelf iets voor over hebben. Een eigen bijdrage van 20 tot 40 procent lijkt redelijk, ook wanneer het gaat om de omvorming van landbouwgrond.

Houtproductie

Voor de meeste boscigenaren is houtproductie -economisch gezien- een onmisbare functie van het bos. Het is daarom goed dat de Bossenstrategie daar de nodige aandacht aan besteedt. De ambitie op dit gebied is overigens beperkt tot het op peil houden van de huidige, armzalige bijdrage van 10 procent van de binnenlandse houtbehoefte. Dat is ook het gevolg van de keuze om een fors deel van ons bos tot natuurbos te bestempelen waaruit vrijwel geen hout meer geogst wordt.

Bij een verschuiving naar meer loofbos, wil de overheid de vraag naar duurzame toepassing van loofhout stimuleren. Dat is hard nodig want zelfs mooie beukenstammen verdwijnen nu als brandhout. Niet dat daar zulke hoge prijzen voor worden betaald maar omdat er geen alternatieven zijn. Het gebruik van hout voor energiedoelinden is inderdaad de minst duurzame toepassing. Er zullen echter altijd reststromen blijven, zowel vanuit de houtverwerkende industrie als vanuit het landschapsonderhoud die nauwelijks anders te gebruiken zijn. Er is dan ook geen reden om deze toepassing compleet af te wijzen.

Slot

Als boscigenaar ben ik blij met het feit dat de Bossenstrategie het bos weer centraal stelt. Particuliere eigenaren zullen graag hun steentje bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen mits de randvoorwaarden gunstig zijn en de overheid respect heeft voor de eigen keuzes van de boscigenaar. Voor de meesten van ons is het bos geen verdienmodel maar investeren in de duurzame toekomst van een eigen stukje aarde.<

Albert Schimmelpenninck,
boscigenaar

Aardhuissymposium

Kroondomein Het Loo en de Activiteitencommissie van de KNBV organiseren jaarlijks op de eerste donderdag van maart het Aardhuissymposium. Gezien de uitzonderlijke situatie waarin we ons allen bevinden zal dit in 2021 helaas niet zo zijn. Kroondomein en Activiteitencommissie zijn van mening dat een online editie de essentie van het symposium, de ontmoeting en de ongedwongen uitwissel van meningen en ideeën, ontbeert en daarom minder gepast is.

Graag zien we u in 2022 weer in goede gezondheid bij Het Aardhuissymposium.

Brabantse Moeierboom doet mee aan Europese verkiezing

De eeuwenoude karakteristieke Moeierboom op de Markt in het Brabantse Etten-Leur maakt als Nederlandse kandidaat kans op de titel Europese Boom van het Jaar. Van 1 februari t/m 28 februari mogen alle Europeanen hun stem uitbrengen op de genomineerde bomen voor de Europese Boom van het Jaar verkiezing. SBNL Natuurfonds roept Nederland op om in ieder geval te stemmen op deze 345 jaar oude grootbladige linde via www.deboomvanhetjaar.nl. Aan deze Europese verkiezing nemen 16 landen deel. De uitslag wordt in maart bekend gemaakt in het Europees Parlement te Brussel.

UITKAPISME Of: hoe een illusie wordt ingezet tegen kaalkap

Kaalkap. In actieringen ook wel kaalslag genoemd. Het is een negatief frame, met foto's van stapels hout en op de achtergrond een mooie bosrand als getuigenis.

Met het uitvergroten van het verlies aan koolstof, nutriënten en euro's verlekken sommige mensen de pers (zelfs de financiële) met de kwade gevolgen van kaalkap; allemaal heel slecht voor het boscysteem. Men rept over 'massale kaalslag', maar in Nederland is haast alle bosverjonging bescheiden in omvang (totale oppervlakte, minder dan 1%) en in maat. Er wordt steeds kleinschaliger gewerkt. De ironie wil dat de meest grote kapvlaktes gemaakt worden ten behoeve van andere natuur (heide of stuifzand).

Als alternatief voor de vermaledijde kaalkap wordt uitkap als beheermethode voorgesteld. En het wordt smakelijk gepresenteerd: het zou in het Kroondomein al een tijd met succes worden toegepast, wat wil je nog meer?

Nu kent iedereen met een achtergrond in het bosbeheer het begrip uitkapbos of plenterbos: een superkleinschalige manier van houtoogst en bosverjonging. Het is een eeuwenoude behevorm, maar vond om allerlei praktische redenen in Nederland weinig weerklank: het is hier vooral een theoretisch concept gebleven. De plekken waar de resultaten van uitkapbeheer te zien zijn, moet je met een lantaarntje zoeken. Als de boswachter je er naar toe brengt zit je zomaar een kwartier in de auto: een rit door prachtig, gevarieerd bos. Allemaal ontstaan uit vlaktegewijze kap. Het idee dat uitkap de ideale behevorm is voor het Nederlandse bos steunt niet op wetenschap, maar op een overtuiging. Het is een geloofsartikel, iets waar je op hoopt, iets waar je naartoe kunt werken, ooit... Het onverkwikkelijke is, dat een paar mensen met dit frame 'kaalkap is vreselijk, en uitkap ideaal' in achterkamertjes beleidsmakers beïnvloeden. Ze liften daarbij ongegeneerd mee met het - universele en tijdloze - publieke anti-kap-sentiment. Het zou de influencers sieren als ze, samen met andere betrokkenen, hun energie en invloed aanwenden om aandacht te vragen voor de echte bedreigingen van het boscysteem: verzuring, verdroging, een te hoge wildstand en klimaatverandering.

Simon Klingens